

İÇİNDEKİLER

Önsöz	13
Giriş	17

TEORİDE KURGU

Bir Tanım Karmaşası: Kurgu mu? Montaj mı?	22
Kavramsal Olarak Kurgu	26
Kurguyu Kim Yapar?	30
Bir Filmde Kurgucunun Rolü	32
Ticari Filmlerde Kurgu ve “Director’s Cut” Kavramı	35
Auteur Yönetmenler ve Kurgu	41
Kurgunun Tarihsel Gelişimi	43
Sinema Teknolojisindeki Gelişmelerin Kurguya Etkisi	44
Sesin Kurguya Etkisi	46
Rengin Kurguya Etkisi	64
Çerçeve Oranının Kurguya Etkisi	81
Kurgu Masalarının Kurguya Etkisi	94
Kurgunun Bir Anlatım Aracı Olarak Gelişimi ve Kurguya Kuramsal Yaklaşımlar	115
İlk Filmler	117
Öykülü Filme Giriş: George Méliès	119
Filmsel Zaman ve Mekan Kullanımının Gelişmesi: Edwin Stanton Porter	121

10 | *Teoride ve Pratikte Sinemada Kurgu*

Griffith ve Dramatik Vurgu	125
Bir Kurgu Okulu: Kuleshov	130
Pudovkin ve İlişkili Kurgu.....	134
Karşıtlık	136
Koşutluk (Paralelizm)	137
Sembolizm	142
Birlikte Oluş	143
Kılavuz Kavram	143
Eisenstein ve Çatışma Kuramı	149
Metrik Kurgu	156
Ritmik Kurgu	161
Tonal Kurgu	174
Overtonal Kurgu	177
Entelektüel Kurgu	179
Dziga Vertov ve Sine-Göz Kurgusu	185
Rudolf Arnheim ve Sınırlılık Kuramı.....	194
Kurguya Gerçekçi Kuramın Bakışı: André Bazin.....	197
Sentezci Bir Yaklaşım: Jean Mitry.....	202

PRATİKTE KURGU

Çekimler Arası Genel Geçiş Araçları	210
Kesme (Cut).....	210
Zincirleme (Dissolve).....	211
Silinme (Wipe).....	212
Filmsel Zaman ve Kurgu	215
Zaman Atlama	216
Paralel Zaman / Paralel Kurgu (Cross Cutting)	221
Görsel Olarak Zaman ve Kurgu	225
“Boşluklar” ve “Köprüler”	226
Geçiş Türlerine Dayalı Köprüler	227
Kompozisyonlar Arası Uyuma Dayalı Köprüler.....	230
İşitsel Bağlantı Öğelerine Dayalı Köprüler.....	244
Bağlantı Nesnelere Dayalı Köprüler	245
Zamanı Sıkıştırma (Compressing Time)	251
Zamanı Yayma / Genişletme (Expanding Time)	258

Filmsel Mekân ve Kurgu	262
Oyunculuk ve Kurgu	266
Kurgunun İma Etme Gücü	271
Filmin Yaratım Süreci ve Kurgu	279
Film Çekiminden Önceki Kurgu	280
Zihinde Kurgu	280
Senaryoda Kurgu	284
Çekim Senaryosu	297
Çekim Sırasında Kurgu	301
Çekim Sonrası Kurgu	302
Organizasyon	304
İzleme	305
Kaba Kurgu	309
Çekimlerin Tercihindeki Teknik Faktörler	311
Açı/Karşı Açı ve Bakış Uyumu	311
Ekran Yönü	316
Hareket Uyumu	316
Çekim Ölçeği Uyumu	318
Çekimlerin Tercihinde Dramatik Etki	319
Kesmenin Zamanı ve Nedeni	323
Bilgi	324
Motivasyon	327
Pay Bırakmak	329
İnce (Final) Kurgu	330
Kurguda Ritim	330
Kurgunun / Kesmenin Gizlenmesi	349
Hareket Anında Kesme	350
Bayat Yerine Taze	355
Ses Kurgusu	358
Dragnet Kurgudan Kaçınmak	362
J ve L Kesmesi (J-cut, L-cut)	363
Kompozisyon Olarak Eşleşen Çekimler	364
Prensiplerin Dışına Çıkmak	370
Görüntünün Kitlenmesi	375
Sonuç	376
Kaynakça	389

ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde henüz Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladığım ilk günler. Oda telefonum çaldı ve Radyo-TV ve Sinema bölüm başkanımız, yabancı uyruklu bir öğrencinin kısa filminin kurgusunu yapmamı rica etti. O yıllarda (2000'lerin başları) bilgisayar tabanlı kurgu sistemleri yeni yeni yaygınlaşıyordu ve fakültenin stüdyosunda da böyle tek bir tane set vardı. O güne kadar sektör içinde yaptığım çalışmalarda AVID sistemleri görsem de, kendim henüz hiç bir yazılımı kullanmamıştım. Yine de hiç sorun etmeden setin başına oturdum. Yazılımı daha önce kullanmış olan öğrencilerden, kurgunun temel araçlarının yazılımdaki yerlerini öğrendikten sonra, 3 gün içinde filmi bitirdik. Daha sonradan, o dönem stüdyoda görevli olan öğrenci arkadaşlardan öğrendim ki aslında bu film 3 aydır bitirilemiyormuş. Bu görev bana, bir nevi beni test etmek için verilmiş. Biz kurgu yaparken öğrenciler gizli gizli gü-lüyormuş hatta, İlkay Hoca artık burada esir oldu diye. Nitekim film 3 günde bitince öncelikle filmin yönetmeni son derece mutlu bir şekilde teşekkürlerini sunarken, öğrencilerimle gelişen karşılıklı saygının ilk adımları da atılmış oluyordu. Kurgunun temel özelliklerinden birinin aslında karşındakini iyi anlamaya dayalı bir iletişim sanatı olmasına iyi bir örnekti bu. Benim de içgüdüsel olarak yaptığım kurgu uygulamalarını, teorik olarak anlamlandırmam, akademik hayatımın bu ilk macerası ile başladı. Sonrasında teori ve pratiği her zaman bir arada

tutmaya özen gösterdim. Çünkü her sanat gibi sinema da kullanılan araçların kapasitesinin, sınırlarının ve sınırsızlıklarının farkındalığıyla sanat olarak okunabiliyordu. Kurgu da sinemanın en iyi öğrenildiği pratikti. Gelen çekimlerdeki doğrular ve yanlışlar bir reji sisteminin nasıl kurulması gerektiğini öğretirken, çekimler arası olasılıkların büyüğü, film inşasının engin dünyasını gözler önüne seriyordu. Burada özellikle fakültemiz bünyesinde kurulan kurgu stüdyolarında gece gündüz demeden birlikte çalıştığımız “sinema sevicisi” öğretim görevlisi arkadaşlarım Ahsen Deniz Morva Kablamacı’yı, Cenk Demirkıran’ı, Özgür Uğraş Akgün’ü, Gülay Er’i ve elbette öğrencilerimizi anmak gerekiyor. Bugünlerden bakınca bir öğrenci filminin üretim sürecindeki zorluklardan gelen sıkıntıların kurguya bindirdiği yük, aslında film yokluğundan aynı filmleri tekrar tekrar farklı biçimde kurgulamak zorunda olan Kuleshov Okulu gibi bize müthiş deneyimler kazandırmış. Akademideki bu deneyimlerin aynı zamanda sektördeki uygulamalarla olan sentezi ise doktora tezimin temelini oluşturdu. Şimdi çok değişmiş olsa da bu çalışmanın temeli olan, o nedenle bu çalışmanın ortaya konmasını mümkün kılan “Kurgunun Türk Sineması’nda Tiyatrocular Döneminden Sinemacılar Dönemine Geçişteki Etkisi” başlıklı tezim için öncelikle akademik hayatımda her zaman yeri eşsiz olan Prof. Dr. Suat Gezgin’e teşekkürü bir borç bilirim. Yine Prof. Dr. Şükran Esen ise bu tezin bir biçime kavuşmasında çok önemli bir yere sahiptir. Kurgu üzerine yaptığım çalışmaların önemli olduğuna beni inandırdığı için ona minnettarım. Prof. Dr. Neşe Kars ise sabrıyla ve kilit noktalardaki hızlı çözümleriyle, güler yüzü ve arkadaşça yaklaşımlarıyla bu tezin oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Prof. Dr. Battal Odabaş’a ise tezim konusunda beni hep cesaretlendirmesinden ve kaynaklarından yararlanabilmeme olanak sağlamasından dolayı teşekkür ederim. Zahit Atam’a da özellikle kurgunun sanat biçimiyle ilgili çalışmalarımı önemseyerek beni bu kitabı yazmaya teşvik etmesinden dolayı ayrıca teşekkür ediyorum.

Öğrencilerim ise bu tezin bir kitaba dönüşmesinin en önemli etmenidir. Kurgu derslerindeki ve atölye çalışmalarındaki karşılıklı etkileşimin sonucunda “neyin nasıl anlaşıldığının” daha net ortaya çıkması ve bu noktadaki aksaklıkları gidererek oluşan yeni biçimlendirme “anlatırken öğrenme”nin güzel bir örneğidir. Öğrencilerimden özellikle kitap içindeki grafiklerdeki desteği için Eşref Gürkan Kılıç'a ve filmlerinden kareler kullanmama izin verdikleri için Fatih Çalışkan'a ve Hasan Ali Kılıçgün'e teşekkür etmek istiyorum.

Son olarak, aileme ve özellikle bu kitabı yazarken sanki hiç bitmeyecekmiş gibi görüldüğü şüphe anlarında sürekli yanımda olan, kendisi de bir senarist olduğu için bana önemli bir yol göstericilik yapan eşim, hayat arkadaşım Duygu Nişancı'ya ve sevgisiyle hep umut olan oğlum Nazım'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Aralık, 2017
İstanbul